

**ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH LÀO CAI
TRƯỜNG CAO ĐẲNG LÀO CAI**

TẬP BÀI GIẢNG

VĂN HOÁ BẢN ĐỊA

NGÀNH: HƯỚNG DẪN DU LỊCH

TRÌNH ĐỘ: CAO ĐẲNG, TRUNG CẤP HƯỚNG DẪN DU LỊCH

ỦY BAN NHÂN DÂN TỈNH LÀO CAI
TRƯỜNG CAO ĐẲNG LÀO CAI

TẬP BÀI GIẢNG

MÔN HỌC: VĂN HOÁ BẢN ĐỊA

NGÀNH: HƯỚNG DẪN DU LỊCH

TRÌNH ĐỘ: CAO ĐẲNG, TRUNG CẤP HƯỚNG DẪN DU LỊCH

Chương 1. KHÁI QUÁT CHUNG VỀ LÀO CAI

1. Khái quát chung về Lào Cai

1.1. Đặc điểm tự nhiên và xã hội LC

1.1.1. Đặc điểm tự nhiên LC

**Vị trí địa lý*

Diện tích: 6.383,9 km²

Phía đông giáp tỉnh Hà Giang; phía tây giáp tỉnh Sơn La và Lai Châu; phía nam giáp tỉnh Yên Bái, phía bắc giáp tỉnh Vân Nam (Trung Quốc) với 203 km đường biên giới.

Lào Cai là tỉnh thành có địa hình cao nhất và có khí hậu bị ảnh hưởng rõ nét từ độ cao ở nước ta. Trong đó, thị trấn Sa Pa từ lâu đã được biết đến như một đô thị du lịch miền núi điển hình, một điểm du lịch hấp dẫn du khách với nhiều sản phẩm du lịch đặc trưng rất hấp dẫn. Tỉnh Lào Cai còn có những vùng quanh năm có sương mù giăng mờ ảo, khí hậu trong lành, mát mẻ nên rất thuận lợi cho việc phát triển du lịch nghỉ dưỡng, khám phá. Rất nhiều loại hình du lịch mạo hiểm của tỉnh đã được hình thành và được du khách đón nhận.

** Địa hình*

Tỉnh Lào Cai có địa hình cao và hiểm trở nhất nước ta. Độ cao của tỉnh trên 700m trở lên, vùng này được hình thành từ những dãy núi khối lớn với 2 dãy núi chính là dãy Hoàng Liên Sơn và dãy Con Voi. Phía hữu ngạn sông Hồng là dãy Hoàng Liên Sơn đồ sộ có nhiều đỉnh cao: Phan Xi Păng: 3.143m; Tả Giàng Phình: 3.090m; Pú Luông: 2.938m... Địa hình vùng núi cao thuộc khối nâng kiến tạo mạnh có độ chia cắt sâu từ lớn đến rất lớn và chia cắt ngang từ trung bình đến rất mạnh (Từ cấp 1,5km/ Km² đến 2,5km/ Km²). Độ dốc địa hình khá lớn chủ yếu từ 150 đến 200. vùng núi cao là nơi cư trú chủ yếu của các dân tộc: H'mông, Dao; Hà Nhì; Phù Lá; Kháng La; La Chí...

Vùng thấp chủ yếu là thung lũng dọc ven sông, ven suối lớn địa hình máng trũng có bề mặt dạng đôi. Bên cạnh thung lũng dọc sông Hồng và thung lũng Mường Than (Lớn thứ 3 vàng tây Bắc) là các thung lũng nhỏ hẹp bị bao bọc bởi các sơn nguyên, dãy núi đây là nơi cư trú của các dân tộc Tày, Thái, Nùng, giáy, Lự, Bô y, Mường...

Sự đa dạng về địa hình đã tạo nên cho tỉnh Lào Cai những thắng cảnh đẹp, quyến rũ du khách như: Sa Pa, Ý Tý, Bắc Hà, Mường Khương.... Đồng thời, một số sản phẩm du lịch mạo hiểm cũng đã được nhiều du khách yêu thích: Trekking tour, leo núi, vượt sông...

** Khí hậu*

Khí hậu Lào Cai là khí hậu nhiệt đới gió mùa đặc trưng miền núi, mùa đông lạnh khô, ít mưa, mùa hè nóng mưa nhiều. Lào Cai cũng có nhiều tiểu vùng khác nhau: vùng cao nhiệt độ trung bình từ 15⁰ C đến 20⁰ C, lượng mưa trung bình từ 1.800mm đến 2.000mm. Vùng thấp nhiệt độ trung bình từ 23⁰ C đến 25⁰ C, lượng mưa trung bình từ 1.400mm đến 1.700mm. Lào Cai là tỉnh thành có khí hậu chịu nhiều ảnh hưởng của địa hình núi cao. Do đó, khí hậu tương đối mát mẻ, có một số huyện như Sa Pa, Bắc Hà...thời tiết dịu mát quanh năm. Đây là một điều kiện thuận lợi cho việc phát triển du lịch, đặc biệt là du lịch nghỉ dưỡng.

Tuy nhiên, do khí hậu và địa hình phức tạp nên vùng có nhiều hiện tượng khí hậu bất thường (lũ quét, sạt lở đất) cũng gây ảnh hưởng lớn đến hoạt động du lịch.

** Sông ngòi*

Lào cai có 107 sông suối chạy qua tỉnh, với 3 hệ thống sông chính là sông Hồng, (có chiều dài chạy qua địa phận Lào Cai 120km), sông Chảy (có chiều dài chạy qua tỉnh là 124 km) sông Nậm Thi (có chiều dài chạy qua tỉnh là 122km). Các dòng sông kết hợp với địa hình tạo nên những thắng cảnh sơn thủy hữu tình đặc biệt của vùng cao. Đặc biệt, hệ thống sông suối còn tạo nên một số những thác nước đẹp như Thác Bạc, thác Tình Yêu, thác Tà Lôm... có giá trị cho hoạt động du lịch.

** Sinh vật*

Đặc điểm nổi bật của sinh vật Lào Cai là tính đa dạng sinh học. Toàn tỉnh có hơn 2000 loài thực vật, 442 loại chim, thú, bò sát, ếch nhái. Trong đó có 60 loại động vật chỉ tìm thấy ở Lào Cai, 9 loại thực vật chỉ tìm thấy ở Sa Pa. Lào Cai có kho tàng quỹ gen đặc biệt quý hiếm (chiếm tới gần 50% số loại thực vật đặc biệt quý hiếm ở nước ta). Đặc biệt do khí hậu mát mẻ, tỉnh là khu vực trồng nhiều loài hoa (các loại hoa lan, hoa hồng...) và thuốc quý phục vụ nhu cầu tiêu dùng và xuất khẩu.

Tỉnh có VQG Hoàng Liên nằm ở độ cao từ 1.000-3000m so với mặt biển trên dãy Hoàng Liên Sơn thuộc địa bàn các huyện Than Uyên, Phong Thổ tỉnh Lai Châu và Sa Pa của tỉnh Lào Cai. Đây là nơi có hệ thống động thực vật phong phú, đa dạng, đặc biệt là loài đỗ quyên với khoảng 20 loài trong tổng số 27 loài có mặt tại Việt Nam, trong đó đẹp và nhiều nhất là loài quỳn ly, quỳn huyền diệu, quỳn silie. Về động vật, có loài quen thuộc như sóc bay, mèo rừng, sơn dương, vượn đen, và những loài có nguy cơ tuyệt chủng như vượn đen tuyền, hồng hoàng, cheo cheo, voọc bạc má. Hệ thống động thực vật phong phú là điều kiện để phát triển du lịch sinh thái.

1.1.2. Đặc điểm xã hội

** Dân số*

Dân số: 626.2 nghìn người (2010)

Dân tộc: Việt (Kinh), H'Mông, Tày, Dao, Thái...

Tỉnh Lào Cai là địa bàn cư trú của 27 dân tộc cùng sinh sống, Lào Cai trở thành mảnh đất phong phú về bản sắc văn hóa, về truyền thống lịch sử. Trong đó Người Việt chiếm số đông, có mặt khá sớm và đặc biệt chiếm tỉ lệ cao trong những năm 1960 bởi phong trào khai hoang và cán bộ được điều động từ thành phố Hải Phòng các tỉnh Phú Thọ, Thái Bình, Hà Nam... lên.

Chính sự phong phú về đời sống các dân tộc đã tạo ra một bản sắc riêng của Lào Cai. Nhiều các làng bản đã được quy hoạch để phục vụ cho việc phát triển du lịch. Đây cũng là một trong những sản phẩm du lịch đặc sắc hấp dẫn du khách.

** Đơn vị hành chính*

01 Tỉnh lỵ (Thành phố Lào Cai), 01 thị xã Sa Pa; 07 huyện: Mường Khương, Bát Xát, Bắc Hà, Bảo Thắng, Bảo Yên, Văn Bàn, Si Ma Cai.

Lào Cai là một trong số ít tỉnh miền núi có mạng lưới giao thông vận tải đa dạng, bao gồm: đường bộ, đường sắt, đường sông, và trong giai đoạn tiếp theo sẽ triển khai dự án sân bay Lào Cai. Trong tương lai hệ thống sân bay hoàn thành sẽ là điều kiện phát triển du lịch của tỉnh, kết nối tỉnh Lào Cai dễ dàng hơn với trung tâm du lịch Hà Nội và với nước bạn Trung Quốc.

Không những thế, Lào Cai có tài nguyên du lịch tự nhiên và tài nguyên du lịch văn hóa đa dạng:

**Di tích văn hóa - lịch sử, và lễ hội*

Lào Cai là tỉnh thành không tập trung nhiều di tích văn hóa - lịch sử, nhưng mỗi một di tích lại mang những dấu ấn rất riêng, đậm nét văn hóa truyền thống vùng đất địa đầu tổ quốc này. Hiện nay, tỉnh có 12 di tích văn hóa - lịch sử được xếp hạng, trong đó có một số di tích rất hấp dẫn khách thập phương đến tham quan như: Đền Thượng, bãi đá cổ, đền Trung Đô, đền Bảo Hà, đền Đồi Cô, đền Phúc Khánh.....

Lào Cai là địa bàn cư trú của nhiều dân tộc đặc trưng của vùng núi phía Tây Bắc nên ngoài các lễ hội của người Kinh, lễ hội của các dân tộc thiểu số nơi đây như một nét chấm phá tạo nên sự hấp dẫn về tài nguyên du lịch của tỉnh thành này.

Lào Cai có 27 dân tộc anh em cùng sinh sống, mỗi dân tộc có bản sắc văn hóa phong phú và độc đáo, góp phần tạo nên bức tranh văn hóa đa dạng, muôn màu rực rỡ cho mảnh đất Lào Cai.

Theo kết quả điều tra cơ bản, kho tàng di sản văn hóa các dân tộc Lào Cai bao gồm trên 50 di tích danh thắng, trong đó 26 di tích đã xếp hạng các cấp (quốc gia và tỉnh); hàng trăm lễ hội, trò chơi dân gian, hàng ngàn bài dân ca, điệu múa; 9 loại hình nghề thủ công truyền thống. Hàng trăm sản vật và món ăn đặc sản; hàng trăm phong tục tập quán... là những tinh hoa văn hóa mang đậm bản sắc dân tộc.

Ngoài ra, nhiều sản vật, đặc sản văn hóa ẩm thực của đồng bào dân tộc đã xây dựng được thương hiệu điển hình như: rượu Bản Phô, mận Tam hoa (Bắc Hà), rượu San Lùng (Bát Xát); tương ớt, gạo Sẻng cù, thắng cố ngựa (Mường Khương); dược liệu thuốc, dịch vụ tắm lá thuốc chữa bệnh, su su (Sa Pa)... Nhờ công tác tuyên truyền giới thiệu và quảng bá, các sản vật, đặc sản đã trở thành sản phẩm hàng hóa góp phần tăng thu nhập kinh tế gia đình, cộng đồng, phát triển kinh tế địa phương.

**Các tài nguyên du lịch nhân văn khác*

Bên cạnh các nguồn tài nguyên du lịch đa dạng và phong phú, tỉnh Lào Cai còn kết hợp với tỉnh Yên Bái, Phú Thọ để hàng năm tổ chức chương trình “Du lịch về nguồn”. Chương trình này đã thu hút lượng khách lớn đến tham quan theo các tuyến du lịch mang tính dân tộc.

Song song với các chương trình du lịch tổng quát mang tính liên ngành, tỉnh Lào Cai còn thường xuyên tổ chức các lễ hội mang đậm tính chất vùng, miền như: lễ hội trên mây, lễ hội hoa đăng, lễ đua ngựa... Đây là những hoạt động kích thích, thu hút khách du lịch đến trải nghiệm.

2. Đặc điểm chung về Văn hóa Lào Cai

Nhận xét chung về VHLC

Đặc trưng VHLC thể hiện tính đa dạng và phong phú

Tính đa dạng, phong phú của văn hoá Lào Cai thể hiện cả trong lĩnh vực văn hoá vật thể và văn hoá phi vật thể.

*** Về nhà cửa:** cửa đồng bào ở Lào Cai có nhiều loại hình khác nhau. Nếu căn cứ vào sự cấu tạo của nền nhà, các tộc người Lào Cai có 3 loại hình nhà chính:

Nhà nền đất (tiêu biểu là các tộc Việt, Mông, Hoa...);

Nhà nửa sàn nửa đất như dân tộc Dao (nhóm Dao đỏ...);

Nhà sàn (người Tày, Thái, Kháng, La Ha...).

Trong loại hình nhà nền đất có loại nhà đất của người Việt, nhưng cũng có loại nhà nền đất tường trình của người Mông, nhà nền đất tường trình theo kiểu pháo đài của người Hà Nhì... Trong loại hình nhà sàn có loại nhà sàn bốn mái gần như hình vuông của người Tày, nhưng cũng có kiểu nhà sàn mái tròn của người Thái, hoặc nhà sàn tường trình của người Tày Bắc Hà...

*** Về trang phục:** Lào Cai luôn rực rỡ sắc màu, phong phú về kiểu loại. Mỗi tộc người có kiểu trang phục khác nhau. Nhưng trong cùng tộc người cũng có những ngành có trang phục riêng. Mỗi ngành Dao trang phục đều khác nhau.

Trang phục của người Mông hoa, Mông xanh, Mông đen, Mông trắng, cũng có kiểu cách, màu sắc khác hẳn nhau. Phụ nữ Mông ở các huyện khác mặc váy, nhưng phụ nữ Mông ở Sa Pa lại mặc quần cộc.

Đặc biệt, cũng là người Tày, nhưng người Tày ở Văn Bàn, Bảo Yên mặc áo ngắn, váy ngắn, còn người Tày ở Bắc Hà lại mặc áo dài và quần dài. Mỗi phiên chợ vùng cao Lào Cai đều là nơi gặp gỡ hội tụ của nhiều kiểu trang phục.

*** Về VHNT dân gian:** Tính đa dạng, phong phú của văn hoá cũng thể hiện rõ nét ở văn học nghệ thuật dân gian.

Múa

Mới khảo sát sơ bộ, Lào Cai có hơn 80 điệu múa khác nhau. Có những điệu múa dùng trong sinh hoạt (như xoè vòng, xoè chiêng), nhưng cũng có các điệu múa chỉ dùng trong nghi lễ tôn giáo hoặc lễ hội. Chỉ riêng nhóm Dao họ (Dao quần trắng) ở Bảo Thắng, Bảo Yên đã có 7 điệu múa khác nhau (múa kiếm, múa sạp, múa chuông, múa khăn, múa mặt nạ, múa trống, múa gà).

Nhạc khí

Nghệ thuật âm nhạc cũng rất đa dạng, chỉ tính riêng nhạc khí, Lào Cai đã có đủ 10 họ với 11 chi khác nhau.

Văn học

Trong văn học dân gian, mỗi dân tộc có đầy đủ hệ thống, các loại hình từ thần thoại, truyện cổ tích, truyện ngụ ngôn đến tục ngữ, câu đố, dân ca (dân ca giao duyên, dân ca nghi lễ phong

tục, các bài ca than thân...). Hệ thống truyền thuyết, truyện cổ liên quan đến địa danh làng, bản, sông, núi khá phong phú.

*** Về Tôn giáo tín ngưỡng**

Trong tôn giáo, bên cạnh tôn giáo tín ngưỡng bản địa (thờ cúng tổ tiên, thần bản mệnh...) chiếm địa vị quan trọng, còn xuất hiện một số tôn giáo mới du nhập.

Các tín ngưỡng dân gian đã chịu sự ảnh hưởng của tam giáo, ảnh hưởng này diễn ra khá mạnh ở vùng người Dao, Tày, Nùng, Giáy... nhưng nổi bật nhất là người Dao.

Trong miếu Vạn Thần của người Dao, bên cạnh Ngọc Hoàng còn có Phật là quân sư. Dưới trướng của Ngọc Hoàng và Phật còn có Thủy Nguyên, Linh Bảo, Đạo Đức. Sự đan xen giữa Tam giáo với tín ngưỡng dân gian đã tạo ra diện mạo mới trong đời sống tinh thần của các dân tộc Lào Cai.

Như vậy, sắc thái nổi bật trong văn hoá dân gian Lào Cai là tính phong phú của nhiều loại hình văn hoá. Nhờ có điều kiện, vị trí thuận lợi, giao lưu văn hoá phát triển đã tạo ra bức tranh đa dạng trong văn hoá Lào Cai./.

CÂU HỎI ÔN TẬP

Câu 1. Hoàn thành những từ còn thiếu vào trong dấu ... dưới đây: Lào Cai có diện tích: 6.383,9 km², Phía đông giáp tỉnh; phía tây giáp tỉnhvà; phía nam giáp tỉnh ..., phía bắc giáp tỉnh ...

- A. Hà Giang, Sơn La- Lai Châu, Yên Bái, Vân Nam (Trung Quốc)
- B. Hà Giang, Điện Biên- Lai Châu, Yên Bái, Vân Nam (Trung Quốc)
- C. Cao Bằng, Lai Châu, Yên Bái, Vân Nam (Trung Quốc)
- D. Yên Bái, Sơn La- Lai Châu, Hà Giang, Vân Nam (Trung Quốc)

Câu 2. Lào Cai là tỉnh thành có địa hình cao nhất và có khí hậu bị ảnh hưởng rõ nét từ độ cao ở nước ta. Phía hữu ngạn sông Hồng là dãy Hoàng Liên Sơn đồ sộ có nhiều đỉnh cao:

- A. Phan Xi Păng: 3.134 m; Tả Giàng Phình: 2.938 m;. Pú Luông: 3.090m
- B. Phan Xi Păng: 3.143 m; Tả Giàng Phình: 3.090 m; Pú Luông: 2.938m...
- C. Phan Xi Păng: 3.143 m; Tả Giàng Phình: 2.938 m;. Pú Luông: 3.090m
- D. Phan Xi Păng: 4.134 m; Tả Giàng Phình: 3.090 m; Pú Luông: 2.938m...

Câu 3. Khí hậu Lào Cai là khí hậu nhiệt đới gió mùa đặc trưng miền núi, khí hậu tương đối mát mẻ. Đây là một điều kiện thuận lợi cho việc phát triển du lịch, đặc biệt là du lịch nghỉ dưỡng có một số huyện thời tiết dịu mát quanh năm như huyện:

- A. Sa Pa, Mường Khương
- B. Sa Pa, Bát Xát
- C. Sa Pa, Si ma Cai
- D. Sa Pa, Bắc Hà

Câu 4. *Lào cai có 107 sông suối chạy qua tỉnh, với 3 hệ thống sông chính là:*

- A. Sông Hồng, sông Nậm Thi, sông Chảy
- B. Sông Hồng, sông Đà, sông Mã
- C. Sông Hồng, sông Đà, sông Lô
- D. Sông Hồng, sông Nậm Thi, sông Đà

Câu 5. *Đặc điểm nổi bật của sinh vật Lào Cai là tính đa dạng sinh học, Lào Cai có kho tàng quỹ gen đặc biệt quý hiếm, do khí hậu mát mẻ, tỉnh là khu vực trồng nhiều loài hoa, đặc biệt là hoa:*

- A. Hồng
- B. Ly
- C. Cúc
- D. Đỗ quyên

Câu 6. *Tỉnh Lào Cai là địa bàn cư trú của 27 dân tộc cùng sinh sống. Chính sự phong phú về đời sống đã tạo ra một bản sắc riêng của Lào Cai, đó là các dân tộc chủ yếu:*

- A. H'Mông, Dao, Tày, Giáy
- B. H'Mông, Dao, Mường, Ba Na
- C. Dao, Lô lô, Khơ - me, Hán
- D. Giáy, La hủ, Khơ mú, Chăm

Câu 7. *Tính đến năm 2020, Lào Cai có:*

- A. 01 thành phố, 01 thị xã; 08 huyện
- B. 01 thành phố, 02 thị xã; 06 huyện
- C. 01 thành phố, 01 thị xã; 07 huyện
- D. 01 Thành phố; 08 huyện

Câu 8. *Tính đến năm 2020, kho tàng di sản văn hóa các dân tộc Lào Cai bao gồm trên 50 di tích danh thắng, trong đó, di sản văn hóa phi vật thể cấp quốc gia tại Lào Cai là:*

- A. 26
- B. 25
- C. 24
- D. 23

.....